

СТЕБНИК: ПРОБЛЕМИ І РІШЕННЯ

Анатолій Гайдін, кандидат геолого-мінералогічних наук, старший науковий співробітник, член-кореспондент Академії гірничих наук, виконавчий директор відділення гірничо-хімічної сировини Академії гірничих наук

Шляхи існування й розвитку Стебницького калійного підприємства були визначені у «Програмі розвитку виробництва калійних добрив», що прийнята у 2003 р. Мінпромом України. Відповідно до вказаної програми інститут «ГІРХІМПРОМ» у 2004 році опрацював комплексний проект, який передбачав консервацію аварійного рудника №2 й відновлення видобутку калійної солі на руднику №1.

Технологія консервації рудника №2 ґрунтувалась на позитивному досвіді затоплення рудника Ново-Голинь в Калуші насиченим розсолом. Вона полягала в наступних заходах: 1) буріння інжекційних свердловин для закачування розсолу в гірничі виробки, 2) затоплення рудника наявним і штучно приготовленим із відходів збагачення калійної руди розсолом, рівноважним по відношенню до калійних руд; 3) сухе закладання 4-х видобувних камер пласта №11 із запасом міцності менше 2,5; 4) гідрозакладання дренажних виробок і карстових порожнин, 5) створення системи моніторингу: гідропостережних свердловин, сейсмостанції, каротажної станції тощо. Приготування насиченого розсолу із відходів збагачення було здатне водночас вирішити проблему рекультивації хвостосховища, оскільки дало б змогу ліквідувати значну частину твердої фази відходів.

На руднику №1, що знаходився у робочому стані, передбачено виконання ремонтних робіт у стволах і наземних спорудах, а також побудування дослідно-промислової установки з виробництва добрива типу «Калімаг».

Унаслідок відсутності фінансування передбачені проектом роботи не виконані. Рудник № 2 стихійно затоплюється розсолом карстового горизонту, який живиться прісними водами в долині потоку р. Вишниця. На шляху від зони живлення до місця впадіння у видобувні камери розсіл насичується до мінералізації 340 г/л при концентрації насиченого розчину 390 г/л. Незважаючи на незначний дефіцит насичення, потрапляння агресивних розсолів у видобувні камери призвело до підрізання ціликів і їх обвалення, унаслідок чого 30 вересня 2017 р стався великий провал земної поверхні.

У період після затвердження комплексного проекту, ситуація в зоні впливу калійних рудників, а також економічні умови суттєво змінилися. Рішенням Львівської обласної ради щодо діяльності Стебницького підприємства припинено дію ліцензії і доручено розробити новий проект. Для визначення змісту такого проекту робоча група департаменту екології і природних ресурсів Львівської ОДА ухвалила рішення розробити концепцію подальшого соціально-економічного розвитку підприємства в комплексі з усуненням негативних наслідків гірничої діяльності та екологічної реабілітації території. Однак дотепер фінансування запланованих робіт не

здійснено, унаслідок чого їх не розпочато.

Основні проблеми. Унаслідок бездіяльності підприємства виникли такі гострі проблеми Стебника: 1) небезпека руйнувань земної поверхні над рудником №2 загрожує дорозі та іншим комунікаціям; 2) небезпека переповнення хвостосховища загрожує проривом розсолів у гідросферу, як уже трапилось 1983 року; 3) втрата сировинної бази виробництва калійних добрив, необхідних для сільського господарства України, водночас створює небезпеку катастрофічних руйнувань над рудником №1.

Небезпека провалів в зоні впливу рудника №2. У 2009 році за нашими рекомендаціями проведено засипання провалів в долині Вишниці та відведення потоку за межі карстопровальної зони. Однак роботи не завершені, унаслідок чого після викликаного потужним провалом землетрусу розкрилася тріщина, і річка повернула в карстові порожнини. Водночас виникли численні тріщини на дорозі. Дискусійним наразі є питання про винесення всіх комунікацій з карстопровальної зони, що потребує витрат у сотні мільйонів гривень. Слід зазначити, що нами обґрунтовано і проектом передбачено закладення карстових порожнин, що дасть змогу забезпечити збереження наявних комунікацій за суттєво менших витрат.

Переповнення хвостосховища. Унаслідок того, що в нашій кліматичній зоні опади перевищують над випаровуванням, усі техногенні водоймища переповнюються. Переливання розсолів через дамби і її розмивання призведе знову до засолення Дністра, з якого п'ють воду мільйони громадян. Деякі невігласи пропонують дозволити скидання агресивних розсолів у шахтний стовбур, що знаходиться поряд із житловими будинками. Цього не можна допустити. Можливі деякі тимчасові заходи з попередження небезпеки, але проблема знешкодження хвостосховища потребує радикального вирішення.

Відновлення діяльності рудника №1. Видобуток калійної руди із застосуванням колишніх технологій є неможливим з огляду на відсутність збагачувальної фабрики і хвостосховища. Якщо і надалі залишати рудник без належного нагляду, виникне загроза провалів близько 25% території міста Стебник.

Разом з тим, у всьому світі після припинення видобутку солей шахти використовують у різноманітних напрямках: для студентських практик, для проведення освітянсько-виховних заходів, для наукових досліджень, у рекреаційно-бальнеологічному напрямі, для депонування відходів, для складів оборонного призначення тощо. У справжніх господарів прибутки від такої діяльності більші, ніж від видобування корисних копалин.

Таким чином, бездіяльність підприємства не лише не дає користі власнику, але й загрожує безпеці всього району та призводить до великих збитків державі. Крім матеріальних, ще й слід враховувати втрати кваліфікованих спеціалістів, без допомоги яких неможливо вирішити ні економічні, ні екологічні проблеми. Проблеми Стебника необхідно розв'язати негайно.